

Oh (Ref. smetv.)

UR DAGSPRESSEN

Ex A.

**DEN FÖRESLAGNA
FÖRBUDSOMRÖSTNINGEN**

FÖRLAGS-AKTIEBOLAGET I MALMÖ

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

UNIVERSITY OF CHICAGO

**DET MISSVISANDE STORSTREJKS-
EXEMPLET.**

Storstrejken 1909 var för vårt folk i mer än ett afseende en period af mental öfverretning. I speciell mening var detta fallet med den angripande storstrejkshären, men det torde icke ha undgått en säker iakttagare, att äfven den opartiska allmänheten lefde under inflytande af en spänning, närmast att likna vid ett sinnesrus. Till en början var åtminstone i de stora städerna storstrejksskräcken rådande; man inköpte vapen för att skydda sin person, man provianterade liksom för att uthärda en belägring, och man beredde sig på att i allmänhet lämna gamla vanor och fordringar på tillvaron. Paniken räckte ju icke länge i sin första oreflekterade form, men en rest däraf spred en egendomlig stämning af fruktan och förväntan öfver hela den tid, som storstrejken varade. Sålunda ryckt bort från hvardagligheten, förlorade man en god del af dess intressen — och behof.

Hela samhället, både de strejkande,

som hade framför sig en tid af försakelse, och samhällets öfriga medlemmar, hvilka äfvenledes beredt sig på att under någon tid mista mycket af lifvets goda, fann sig under sådana omständigheter utan svårighet i ett spritförbud. Arbetarne sågo däri ett ovärderligt stöd i sin sträfvan att draga sig fram på svältkost, och de utomstående voro dels oroliga öfver de möjliga följderna af alkohol- och strejk-upphetsning i förening, dels kände de äfven samhällsförsvarearnes lust att offra bekvämlighet och njutningslif ända till de mest inrotade lefnadsvanor. Å ömse håll gjorde man sålunda offer åt det abnorma tillstånd, som storstrejken innebar.

Men å ömse sidor var man också medveten om, att offervilligheten icke länge skulle tagas i anspråk. I detta hänseende voro de kämpande arbetarne helt visst rustade med tålamod för en betydligt längre tid, medvetna som de voro att för dem allt stod på spel. Den ur sina vanor ryckta genomsnittsmedborgaren åter väntade sig till en början en veckas, fjorton dagars, högst tre veckors belägringstillstånd. Öfverallt var dock det medvetandet klart, att normala förhållanden skulle inträda snart nog *äfven i afseende på alkoholförsäljningen.*

Kort sagdt, förbudet under storstrejken profiterade af den upphetsade stämningen och däraf följande benägenhet för försakelse. Det fattades och åtlyddes såsom ett provisorium af ytterligt kort varaktighet, och *det var endast partiellt*. Vin och maltdrycker fingo serveras till spisande gäster, bryggerierna hade rätt att på rekvisition köra ut öl, och importen af spirituosa var icke försvärad genom någon extra förordning. Särskildt i Skåne var importen rent af i stånd att på sina platser upphäfva förbudsverkningarna; huru staden Helsingborg med och utan smuggling provisionerades med dansk spirituosa, blef sålunda lifligt kommenterad under storstrejkens dagar. Äfven inne i landet hade man i stor utsträckning hunnit proviantera före förbudsprovisoriet eller anlidade importen under detsamma, så att många voro fullständigt oberörda där-af.

Vi ha så utförligt berört dessa omständigheter för att visa, att man ingalunda kan taga storstrejksförbudet till intäkt för ett varaktigt förbud mot tillverkning, försäljning och införsel af alkoholhaltiga drycker.

Och dock har denna felaktiga slutsats dragits äfven på sådana håll, där man kunnat förutsätta ett mera oför-

villadt omdöme. Häri har man gifvet att se en eftersläng af den gamla öfverretningen, som försvagat kritiken.

I vissa stora städer, särskildt Stockholm, frapperades man under storstrejken af ordningen och frånvaron af berusade på gatorna. Förhållandet var af mycket angenämt slag, men det är helt visst oriktigt att uteslutande skriva det på spritförbudets konto. En af de viktigaste punkterna i arbetarnes stridstaktik var just *ordningen*, och med den oerhörda själfdisciplin, som arbetarne ålägga sig då det gäller solidaritets- och massverkan, hade spritförbudet ett lätt arbete. Fylleriförelserna minskades i hufvudstaden rent rekordmässigt, och genast var man färdig att tala om ett permanent förbud såsom för samhället lyckligt. Man strök i sin förtjusning ett streck öfver alla de biomständigheter, som enligt förnufts slut och erfarenhet snedvrida prohibitionens verkningar och i stället för samhällslycka skapa förakt för lagarna, en sjunkande allmän moral och stora hygieniska faror. Man förbisåg, att förbudets kortvarighet, dess ofullständighet och dess samverkan med alldeles tillfälliga förhållanden hade förekommit det eljest oundvikliga *bakslaget*. Men sträck ut storstrejksentusiasmen, gör förbudet fullständigt,

äfven omfattande införsel, och låt det räcka om också blott några månader, så skola de förstörande biverkningarna snart resultera i en naturlig reaktion. Den personliga friheten känner sig groft våldförd, den lag, som gör detta våld på medborgarrätten, förlorar medborgarnes respekt och dess helgd försvinner; brytandet däraf mister sin prägel af brott och blir för det ömtåliga frihetskrafvet nästan en dygd — och man är snart ute på lagföraktets slutande plan. Därtill komma svårigheter i yttre förhållanden: berusnings-surrogatens fysikförstörande verknin- gar och importförbudets vanskligheter, kanske förvecklingar med öl- och vin- producerande länder. Och slutligen hela den industriella och finansiella kraschen: bränneri- och bryggerinäringarnas sammanstörtande, som kanske drager med i fallet näringar, hvilka hunnit växa ihop med alkoholtillverkningen, och i hvarje fall måste vålla en mängd industrier och näringar allvarlig produktionsminskning samt taga brödet från stora arbetaremassor; statsfinansernas försvagande genom alkoholskatters och alkoholtullars försvinnande från inkomstsidan, de direkta personliga skatternas oerhörda stegring, hela statsregleringens omläggning.

Allt detta skulle räknas för intet i jämförelse med det tillfälliga och af en mångfald anormala företeelser konstituerade förhållandet, att antalet fylleriförseelser i några svenska städer plötsligt sjunkit till ett minimum under vår första och antagligen enda storstrejk!

Nykyterhetspartiet har nu för sina intressen sökt utnyttja denna impulsivitet, denna lättvindighet att sluta från det mindre till det större, detta felaktiga språng i bevisningen. Sveriges nykyterhetssällskaps representantförsamling har funnit konjunkturerna gynnsamma för ett tilltag, hvartill ansatser upprepade gånger gjorts utan att dock sättas i verket. Den ifrågasvarande korporationen har förberedt en allmän folkomröstning i förbudsfrågan, förenad med och uppbyren af en våldsam personlig agitation. Nu eller aldrig är jordmånen lämplig, har den trott; nu då sinnena ännu äro lätt omtöcknade af storstrejksyrrelsens dimmor, medan man ännu lifvas af stoltheten att öfver en månad ha stått ut med ett förbud att försälja och utskänka brännvin, nu då man är benägen för hastiga och oriktiga slutledningar. Och så talar nykyterhetssällskapens representantförsamling till folket:

”Det tillfälliga förbud som under augusti månad i år varit härskande i hela vårt land, har praktiskt visat oss rusdrycksförbudets utomordentligt stora fördelar. Brottsligheten sjönk därunder ned till en obetydlighet, stora ekonomiska besparingar gjordes, sjuklighet och olycksfall aftogo och lugn och ordning voro allmäntrådande. Dessa för hvarje medborgare tillgängliga vittnesbörd om ett tillfälligt rusdrycksförbuds goda verkningar äro ägnade att vinna nya anhängare för den öfvertygelse, som länge närts af stora delar af svenska folket, att ett permanent rusdrycksförbud skulle utgöra den kraftigaste häfstång för nationens styrka och välgång.”

Ofvan har uppvisats, att denna vackra harang är ett enda stort felslut, arrangeradt i en bestickande form. Det har äfven felaktiga detaljer. Brottslighetens nedgång exempelvis i hufvudstaden står enligt den kommunala statistikens mening icke i klart sammanhang med storstrejken, och att benämna 268 fall af brott under en månad i Stockholm ”en obetydlighet” torde icke kunna försvaras. Hvad sjukligheten beträffar, sjönk den icke obetydligt, men därvid torde äfven den ovanligt gynnsamma väderleken samt det under arbetsinställelsen be-

drifna friluftslifvet ha spelat en stor roll. Med tanke på mängden af olycksfall i arbetet har man lätt att under fullständig arbetsnedläggelse finna anledningen till olycksfallsfrekvensens minskning utan att gå till spritförbudet. Men det är nu en gång så, att den nykteristiska synen på tingen letar fram alkoholfrågan öfverallt, äfven där man utan förutfattad mening icke kan upptäcka den med mikroskop.

Efter att sålunda något hafva skingrat storstrejksdimmorna kan man se på förbundsomröstningsfrågan med klarare och tydligare blick.

II.

PARTISYFTEN UNDER FOLK- VILJANS MASK.

Sveriges nykterhetssällskaps representantförsamling har efter lång och mycket naturlig tvekan framträdt för allmänheten med sitt förslag till förbudsomröstning. Detta har kastats fram i ett ögonblick, då en eljest be-

svärlig kritik synes slappad af utomordentliga anledningar. Därmed har den långvariga födslovåndan blifvit icke så litet lindrad och antagligen förkortad. Naturligtvis har vidare äfven den ekonomiska sidan af saken hittills vållat svårigheter, som torde ha varit oöfverstigliga, så länge nykterhetsorganisationen var hänvisad till sina egna krafter. Det är ju nämligen en ytterst storartad och dyrbar apparat, som skall sättas i rörelse. Men äfven i det afseendet har stunden befunnits lämplig. De förenade nykterhetssällskapen hafva antagligen af eljest löpande utgifter kunnat reservera stora belopp till förbudsomröstningens administrationskostnader, detta i förlitande på att de verkliga nykterhetsändamålen ändock skola tillgodos ses genom den s. k. brännvinsmedelsprocenten. Af dessa statens medel har riksdagen i år anslagit 180,000 kr. till nykterhetssyften af olika slag, och indirekt kan det alltså sägas vara staten, som betalar omröstningsfiolerna.

Af flera skäl måste det anses vara synnerligen olämpligt, att förbudsre-
relsen på detta sätt förhjälpes till sin nya start. Nykterhetssällskapens omröstningsföretag är nämligen i stort ett hänsynslöst föregripande af statens lagstiftningsåtgärder. Visserligen må-

ste ju statsfunktionerna ytterst hvilade på en successiv förberedelse inom folket själft, men från en sådan är steget långt till det inkonstitutionella referendum, som förbudsomröstningen innebär. Dess utslag är afsedt att användas till påtryckning på de lagliga beslutande myndigheterna och kommer i händelse af framgång att framställas såsom uttryckande hela folkets vilja, mot hvilken ingen appell kan göras. Nykterhetssällskapens representantmöte företager sig sålunda utan vidare att söka vältta omkull grundvalarna för folkviljans representerande i vårt land och har panna att fordra laglydiga medborgares medverkan till ett sådant tilltag. Oförsyntheten är så mycket större, som konung och riksdag för endast två år sedan beslutat lägga om folkrepresentationen på den allmänna rösträttens grund och äfven genom en effektiv kommunalreform vidgat skrankorna för de breda folklagrens bestämmanderätt. Att under sådana förhållanden på ett mot författningen stridande sätt söka fixera ett allmänt folkdekret i en fråga af största vikt för staten är ett företag, som icke bör röna välvilja från allmänhetens sida. Det bör genom bristande stöd af medborgarne i vårt laglydiga land grundligt misslyckas för

att icke möjligen på ett annat än farligare område åter sticka upp hufvudet.

Denna nykterhetsrörelsens förmåtenhet framstår i än ogynnsammare dager, då man vet, att ett fullt auktoritativt undersökningsarbete enligt kungl. maj:ts och riksdagens beslut är påbörjadt på ett närgränsande område. En kunglig kommitté har nämligen blifvit tillsatt för att undersöka möjligheten af det allmännas frigörande från beroende af alkoholmedlen, d. v. s. utreda en sida af alkoholagstiftningen, som ensam är i stånd att vältta alla förbudsplaner öfver ända. Och så outredd, så lösligt skisserad är förbudsfrågan i sin helhet, att denna ansats till partiell undersökning är det första, som göres för att vinna verklig klarhet rörande mängden af med problemet förknippade spörsmål. Förbudsagitationen är ännu ett halfblindt famlande, som affekterar målmedvetenhet och klarsynthet; den trefvar sig fram i mörkret och stöter öfverallt på hinder och svårigheter som oförskräckt bagatelliseras.

I ett sådant stadium befinner sig den komplicerade fråga, som nykterhetssällskapen nu vilja förelägga en okritisk allmänhet till besvarande — *med ja eller nej*. Utan annat material

för dess bedömande än det faktum, att de alkoholhaltiga dryckerna missbrukas, skall denna allmänhet stå beredd att gifva ett direktiv för statens nykterhetsarbete under decennier. Detta direktiv skall, om det går i den af nykterhetssällskapen anvisade och rekommenderade riktningen, oupphörligt brukas i ensidigt nykterhetspolitiskt syfte och vid hvarje lagstiftningsstillfälle ställa "folkets vilja" mot aldrig så förkrossande utredningsresultat. Sveriges nykterhetssällskap bedrifva därmed det mest oerhörda fiske i grumligt vatten, som vår politiska historia känner.

Till råga på allt är det sätt, hvarpå omröstningen skall verkställas, det ovederhäftigaste man gärna kan tänka sig. Ett nykterhetspolitiskt parti med hänsynslösa antecedentia söker leda "folkmeningens" mångskiftande strömmar in i den fåra, som partiet på förhand uppgjort såsom den enda riktiga. Partiet är arrangör, agitator och kontrollant, samlar i sin hand alla trådarna till denna storartade föreställning, där de röstande äro dinglande marionetter. Redan detta, att omröstningsarrangören är till ytterlighet partisk, måste fälla domen öfver det hela. Därtill kommer, att omynliga gossar och flickor öfver 18 år

skola kommenderas till ett voteringsvärf, om hvars förutsättningar de äro absolut okunniga, och hvars följder de icke kunna ana; att en husagitation skall anordnas, hvars hänsynslöshet man har lätt att tänka sig med kändom om nykterhetsfanatismens förmåga i det afseendet; att hot och trakasserier icke äro otänkbara såsom utslag af proselytvärfningen; samt att de frågor, som skola besvaras, äro så försåtligt och så ensidigt formulerade, att de icke gifva rum för *folkmajoritetens* moderation.

Vi stå inför ett vidunderligt försök att lägga tvångströja på öfvertygelser en masse. Ett inveckladt och outredt lagstiftningsproblem stympas för att passa ensidigheten och partisinnet, kastas för en oupplyst och oformlig dömande massa, hvilken hänsynslöst pressas i en viss riktning, och förklaras därmed löst — om domen utfaller efter kommando. Man frågar sig, om sådant verkligen går i det svenska folket, och man har viss anledning att förmoda motsatsen. Representanter för eljest ganska radikala folkgrupper hafva förklarat, att nykterhetsfrågan icke kan lösas med ett ja eller ett nej till spörsmålet om absolut alkoholförbud; de vilja hafva större svängrum för öfvertygelsen eller kunna öfver

5.
hufvud taget icke erkänna förbudsvägen såsom den riktiga. I detta afseende har den varmt nykterhetsvänlige läkaren och stadsfullmäktigen i Stockholm Ivan Bratt tillropat allmänheten en behjärtansvärd varning inför den anstormande förbudsagitationen.

Hvad i det föregående erinrats om nykterhetspartiets förbudsomröstningsentreprenad gifver oss rätt att upprepa vår maning till alla rättänkande medborgare: Låt omröstningens resultat blifva ett misslyckande, som betager lusten för nya tillställningar af samma art. Rösta hvarken ja eller nej till en fråga, som icke är rätt framställd och icke kan tillnärmelsevis öfverskådas i hela sin vidd. Rösta icke nej, äfven om du finner det vara rätta svaret på förbudsfrieriet. Medverka till, att den stort anlagda inkonstitutionella folkmobiliseringen krymper i hop till en förbudsfantasternas generalmönstring, ty endast genom att afhålla sig från deltagande gör man om intet detta oerhörda försök att smussla in folkets namn under en politisk partihandling.

